

POSTANOWIENIE

Dnia 18 marca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

SSN Antoni Górski

w sprawie z wniosku B. P.
przy uczestnictwie A. M., J. M., P. M., M. S. i B. M.
o stwierdzenie nabycia spadku,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 18 marca 2010 r.,
skargi kasacyjnej uczestników
od postanowienia Sądu Okręgowego w B.
z dnia 23 czerwca 2009 r., sygn. akt II Ca (...),

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

B. P. – jako wierzyciel spadkodawcy J. M. – wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po nim.

W toku tego postępowania wszyscy spadkobiercy uchylili się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia z art. 1015 § 1 k.c. oraz przyjęli spadek z dobrodziejstwem inwentarza (art. 1019 § 1 pkt 2 i § 2 k.c.). Twierdzili bowiem, że pozostawali w błędzie co do stanu majątku spadkowego.

Postanowieniem wstępnym z dnia 15 stycznia 2009 r. Sąd Rejonowy w Ż. zatwierdził uchylenie się przez uczestników J. M., P. M., M. S. i B. M. od skutków

prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu spadku po J. M. z dobrodziejstwem inwentarza. Odmówił natomiast zatwierdzenia uchylenia się od tych skutków przez uczestnika A. M.

Sąd Rejonowy ustalił, że spadkodawca J. M. zmarł 15 marca 2008 r. i nie pozostawił testamentu, a spadkobiercami ustawowymi po nim są: żona J. M. oraz dzieci A. M., P. M., M. S. i B. M.. Wszyscy spadkobiercy złożyli oświadczenia z art. 1019 § 1 pkt 2 i § 2 k.c., a przyczynę swojej bezczynności uzasadnili niewiedzą istnienia długu spadkowego, będącego konsekwencją prawomocnego zasądzenia od spadkodawcy na rzecz wnioskodawcy kwoty 33.938,54 zł z należnościami ubocznymi, wyrokiem Sądu Okręgowego w B. z dnia 27 lutego 2004 r.

Sąd nie zatwierdził oświadczenia A. M., który był aktywny przy sprzedaży wnioskodawcy przez spadkodawcę samochodu z podstępnie zatajonymi wadami i wiedział o wyroku w sprawie I C (...). Uznał natomiast, że pozostali spadkobiercy nie wiedzieli o długu spadkowym.

W następstwie apelacji wnioskodawcy, Sąd Okręgowy w B. postanowieniem z dnia 23 czerwca 2009 r. zmienił zaskarżone postanowienia wstępne i odmówił zatwierdzenia uchylenia się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza przez pozostałych spadkobierców.

Sąd II instancji wskazał, że powołanie się przez uczestników na błąd oznacza, iż musi to być błąd prawnie doniosły (art. 1019 § 2 k.c. w związku z art. 84 § 2 k.c.), a nie jest nim nieznajomość przedmiotu spadku wynikająca z niedołożenia przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego (taka wykładnia zamieszczona została w orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04, OSNC 2006, nr 5, poz. 94). Wprawdzie materiał dowodowy nie potwierdza, że spadkobiercy – poza A. M. – mieli wiedzę o wyniku sprawy I C (...), ale mieli realną możliwość pozyskania tej wiedzy od A. M. oraz z informacyjnego oddziaływania sprawy sądowej spadkodawcy (wezwania na rozprawy, niekorzystny wyrok, pisma sądowe, komornicze i z ZUS itd.). W konsekwencji uczestnicy nie wykazali jakichkolwiek starań o pozyskanie wiedzy o stanie majątku spadkowego (art. 6 k.c.).

Uczestnicy J. M., P. M., M. S. i B. M. w skardze kasacyjnej wnieśli o uchylenie postanowienia odwoławczego i oddalenie apelacji albo o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Skarżący powołali się na naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 1019 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 84 § 1 i 2 k.c. oraz art. 6 k.c., przez:

- a) przyjęcie, że uczestnicy powinni podjąć – celem uchylenia się od skutków niezłożenia oświadczenia spadkowego w terminie – działania zmierzające do ustalenia stanu majątku spadkowego, w tym do ustalenia wyniku sprawy I C (...);
- b) przyjęcie, że uczestników obciążał obowiązek wykazania podjęcia – na poziomie należytej staranności – działań w celu ustalenia stanu majątku spadkowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odpowiedzialność spadkobierców za długi spadkowe jest ustawową zasadą (art. 1030 k.c.), a nieodpowiedzialność – odstępstwem od niej. Nawet odrzucenie spadku nie oznacza z reguły wyłączenia odpowiedzialności za długi spadkowe, tylko przeniesienie tej odpowiedzialności na innych spadkobierców (art. 931 § 2 k.c. i art. 933 § 2 k.c. w związku z art. 1020 k.c.).

Również przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza (art. 1031 § 2 k.c.) ogranicza tylko odpowiedzialność spadkobierców do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku. Istotne jest zatem porównanie aktywów oraz pasywów i w następstwie tego porównania spadkobierca może w terminie 6 miesięcy od daty powzięcia wiadomości o tytule swego powołania zdecydować o przyjęciu spadku (prostym bądź z dobrodziejstwem inwentarza) albo o jego odrzuceniu (art. 1012 k.c. w związku z art. 1015 § 1 k.c.).

Składający skargę kasacyjną spadkobiercy powołują się wyłącznie na swoją niewiedzę o długo spadkowym wynikającym z wyroku wydanego przeciwko spadkodawcy w sprawie I C (...). Nie ma natomiast odniesień do stanu czynnego spadku; zamiarem uczestników jest przyjęcie spadku, ale z dobrodziejstwem inwentarza.

Skarga kasacyjna nie zawiera zarzutów procesowych. Miarodajne jest zatem ustalenie Sądu Okręgowego, że uczestnicy (poza A. M.) nie wiedzieli o długi spadkowym [o wyniku sprawy I C (...)], ale mogli się o nim dowiedzieć przy zachowaniu należytej staranności. Te ustalenie jest miarodajne w postępowaniu kasacyjnym z mocy art. 398³ § 3 k.p.c. Należy również wskazać, że sąd spadku bada z urzędu zasadność uchylenia się przez spadkobierców od skutków ich bezczynności (art. 1019 § 2 k.c.), ponieważ może to mieć istotny wpływ na ustalenie kręgu spadkobierców i na odpowiedzialność spadkową (art. 670 k.p.c. i art. 677 k.p.c.). „Bezsporne” stanowiska

uczestników nie mają tu istotnego znaczenia, ponieważ muszą oni udowodnić swoje twierdzenia wobec sądu (art. 6 k.c.). W tym celu sąd wyznacza rozprawę (art. 690 k.p.c.).

W przedstawionej sytuacji decydujące znaczenie ma wykładnia dokonana w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04 (OSNC 2006, nr 5, poz. 94), do której odwołał się bezpośrednio Sąd Okręgowy. Wynika z niej, że nie jest błędem istotnym - w rozumieniu art. 1019 § 2 k.c. w związku z art. 84 § 1 i 2 k.c. - nieznajomość przedmiotu spadku pozostająca w związku z przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego. Należy podkreślić, że w judykaturze nie wyrażono odmiennego stanowiska, a wskazane przez skarżących krytyczne głosy nie są przejawem dominującego poglądu w piśmiennictwie. Należało w konsekwencji, dzieląc wykładnię zamieszczoną w orzeczeniu z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04 (OSNC 2006, nr 5, poz. 94), oddalić skargę kasacyjną (art. 398¹⁴ k.p.c.).